

IVÁNYI BÉLA

TINÓDI-IDÉZET EGY XVII. SZÁZADI LEVÉLBŐL

A Batthyány nemzetség volt körmendi hitbizományi levéltárában, az immár megrendezett XVI—XVII. századi missilis levelek közt van két darab N. T., illetve T. N. betűkkel szignált magyar nyelvű levél, melyeknek elseje 1605 május 25-én Kőszegen T. N. betűkkel aláírva, a másik pedig ugyancsak 1605 május 26-án szintén Kőszegen kelt N. T. aláírással s mindkét levél Batthyány (II.) Ferenchez van címezve. A két levél egy és ugyanazonkéz írása. A május 25-én kelt levél a Bocskay fejedelem szabadságmozgalmával foglalkozik, míg a május 26-i — melyet alább teljes szövegében közlünk —, többek közt Tinódi valamelyik költeményéből egy strófát idéz, amint az a közölt levélben olvasható.

Természetes, hogy első és fő feladatunknak tekintettük, hogy az ismeretlen N. T. vagy T. N. levélíró kiletét földerítsük. Tudva azt, hogy Tinódi élete vége felé a Nádasdyakkal, nevezetesen Nádasdy Tamás nádorral kapcsolatban volt, kézenfekvőnek találtuk, hogy az ismeretlen levélíró a Nádasdyak közt keressük. És tényleg, a XVI—XVII. század fordulóján élt a Dunántúlon egy Nádasdy Tamás, aki vasi alispán volt, és aki magát leveleiben »liber baro a Kabold«-nak címezi, azaz Kabold szabad urának. Ez a Nádasdy rokona, atyjafia volt Batthyány (II.) Ferencnek, akivel élénk levelezésben is állott, és tőle a körmendi levéltár az 1599—1619 közti évekből 30 levelet őriz. Átnézve már most ezen Nádasdy Tamás leveleit, úgy találtuk, hogy az 1602. április 10-én Kőszegen, és az 1607. március 6-án Jánosházán kelt levelek írása teljesen azonos az általunk idézett, illetve közölt levelek írásával; kétségtelen, hogy ezen leveleket egy és ugyanazon kéz írta és a levélzáró gyűrűs pecsét is megegyezik.

Ennélfogva, mint kétségtelen tény megállapíthatjuk, hogy az általunk közölt levél írója senki más, mint Nádasdy Tamás vasi alispán, aki mint Nádasdy, valószínűleg jól ismerte Tinódi költeményeit és ezekből idéz atyjafiának, Batthyány Ferencnek.

Nádasdy Tamás személyéről egyébként többet megtudnunk nem sikerült.

Az alábbiakban közöljük a vonatkozó levelet betűhíven, azzal a megjegyzéssel azonban, hogy Tinódi strófája az eredetiben aláhúzza nincsen; hogy a levél szövegéből jobban kiemelkedjék, mi húztuk alá.

A levél szövege a következő:

1605. május 26. Kőszeg.

N.(ádasdy) T.(amás) levele Batthyány Ferenc dunántúli generálishoz, melyben Kőszeg város vándjai ellen védekezve, idéz többek közt Tinódi verseiből egy strófát, végül a szentpéteriek fosztogatásáról ír.

Igaz szywel walo szolgálatomat aianlom kegyelmednek, mynt nekem szerető wramnak, atiam fianak. Kegyelmednek azt irhatom, hogj en wagiok szertelen nagj insegben, az waras ugj be adot az Nemet Tanacznak, hogj mandatomot atak nekik, hogj megh wegjek az warat tülwnk, es en ram, óczemre es Dórssfy wramra, azt iriak, hogj nem hogj csak az alatunk walók alotak volna el az w fólssgeek hwssege meleól, de megh hit szauo emberektul bizoniossan megh ertetek, hogj magunk keszeryteteök welek az w fólssgeek hfwueyt, vgj anyra niomorgatny, hogi miglen el nem haytiok wket, maga bizonysagom az Isten, hogi tutomra csak 10 d. ara marhanak el weteleben sem vagjok reszes, de vgian en zauarom megh az wyzet ha alol iszomis, az baran kynt, az Eszopus peldaia szerint. Akar mint haniam epeszegemet, hetuen het eszemet, de mind sok irassom, szom, siralmam, langom, szolgálatom csak karom, egj nap csak föl akasztanak. Mayd az Tinody Eneke feywnkre telyk, hogj:

*Lataok-e vrak szaruon kötöt tulkot,
Meszaros kezeben feye jölöt sulykot,
Ky mint hania wety halal eleot magat,
De nem kerülheti az meszaros bardgiat.*

En, el az Isten, igazan igiekezmem az keresztyen nemeteknek szolgálnom oly igazan, mynt az magam nemzetének. De megis ros emberek. Im minden dolgomat wyszha forditiak etc. az Isten latia, hogj felek, felessegem gjermekemel im kezekben wagiok, megh sem hisznek.

Wram, az Szent Peteryek két szolanamat el wytek, az Vyuary uarasba. Egj gialogh dobomat kyre soha ha lehetet nagjod szöwkssegem egj marhamra, mynt ara. Az warason kywól az szegenssegnek mynd ruhajokat labokbelyt el fosztotak. Hiszem mindenemel igaz szywel szolgálnek en kegyelmednek, s az ros emberek ezt czelekeszyk. Kegyelmedtől jo valaszt warok feleóle etc. Im ismet ara mentek szegenyek etc.

Aldgia megh Isten kegyelmedet sok jokal. Irtam Kószögön, anno 1605 die 26 May.

Kegyelmed szolgáló atiafia
N. T.

Im az waras Nemetekert mentek, hogj hozanak be, csak Isten tudgia my leszen beleóle, Ky tudgia kynek ál az szerencze.

Kívül czímzés: Generoso ac magnifico domino Francisco de Batyan, sacrae caesareae regiaeque maiestatis Cisdanubianarum generali capitaneo, domino et fratri mihi carissimo.

Eredetije fél ív papíron, kívül gyűrűs zárópecséttel.

V. WINDISCH ÉVA

FELJELENTÉS ZRÍNYI MIKLÓS ELLEN (1654)

A költő Zrínyi Miklós politikai pályájának néhány már ismert részletét világítja meg új oldalról az a névtelen és keltezetlen feljelentés, mely az Országos Levéltár Újkori törzsanyagában fekszik.¹ A másféllapos szöveg Zrínyi Miklós és a parasztfelkelők kapcsolatának, Zrínyi Péter velencei utazásainak, s a két testvér állítólagos titkos terveinek kérdéseit sorolja fel, burkolt formában lázadás pártolásával, haza- és felségárulással, tisztséghajhászással vádolva meg őket egyszerre.

Jóllehet a jelentésben foglalt adatok általában ismertek, a kis szöveg mégis néhány tanulsággal szolgál. Zrínyi és a horvát parasztfelkelők kapcsolatait Klaniczay Tibor Zrínyi-monográfiája bőséges, eddig ismeretlen anyag alapján tárgyalja.² A feljelentés lényegében igazat állít: Zrínyi valóban halogatta a mozgalom ellen indítandó fegyveres akció véghezvitelét. A kifejezett támogatás vádja már természetesen túlzás: azt a válaszfalat, mely e korban feudális úr és jobbágy között szükségszerűen emelkedett, Zrínyi sem tehetette semmivé. Más kérdés az, hogy az adott viszonyok között hallatlanul messzire ment a jobbágság jogos érdekeinek védelmében.

Maguk a felkelők is bizalommal viseltettek Zrínyi iránt. Mint a Klaniczay által ismertett Relatio elmondja³: leveleket intéztek Zrínyihez, melyekben többek között azon kérnek, hogy az mint az előtt is szólottak véle, vegye maga birtokában őket. — E kérdés érdemi tartalmát a feljelentés egy kitétele világítja meg: a jobbágyok »in bellicis«, tehát a katonai vonatkozású ügyekben kívánnak Zrínyi alá tartozni. Úgy látszik — bár ezt a feltevést csak további adatok tehetnék bizonyossággá — nem arról van itt elsősorban szó, mintha a jobbágyok át

¹ Újkori törzsanyag, 1650. 85. fasciculus. Az irat 1906-ban egy német könyvkereskedőtől ill. egy németországi árverésen történt vétel útján került az Országos Levéltár birtokába. Hogy az eredeti jelentéssel, vagy annak egy egykorú másolatával van-e dolgunk, az irat külsőségei alapján nem állapítható meg.

² Klaniczay Tibor: *Zrínyi Miklós*. Bp. 1954. 335—347. l.

³ »Erdődy Imre Uram feltámadott szavamelléki jobbágyival való dolgának igaz relatioja.« *U. o.* 336—338. l.